

Štábní kapitán Štěpán H o r s k ý:

Obsazení Sedmihradska rumunským a jižní části Maďarska francouzským a jugoslavským vojskem v době od listopadu 1918 do 20. března 1919.*)

Když maďarské vojsko hájící průsmyky Východních Karpat (skupina Goldbach) opustilo své obranné postavení, vnikly první rumunské legie na podkladě bělehradské konvence ještě v první polovině listopadu do Sedmihradska. K těmto legiím se postupně přidaly v Sedmihradsku v té době již fungující národní gardy jiných národností.

Legie v své činnosti počítaly i s vojskem, které měla v té době rumunská Národní rada v Kolozsváru. Byl to jeden válečně úplně vybavený prapor asi o 800 mužích.

Naproti tomu maďarské vojenské velitelství distriktu kolozsvárského až do poloviny prosince 1918 mělo k použití asi 1800 nedostatečně vyzbrojených a vyzbrojených — tedy boje v té době nezpůsobitelných — síkuleckých běženců, dále kolozsvárskou posádku, která spolu s plukem

*) Podle díla vydaného maďarským vojenským historickým archivem: „Maďarské revoluční hnutí v r. 1918/19 a dějiny rudé armády“ (viz VR. čís. 12/1934).

21 neměla větší palebný početní stav než 776 mužů. Mnohem horší byly poměry u ostatních pluků 38. maďarské divise, která měla být do konce listopadu postavena.

Mezitím pravidelné rumunské divise, určené k obsazení Sedmihradska, dokončovaly svůj nástup, a to

6. rumunská divise v prostoru Birlat,

7. rumunská divise v prostoru Piatra-Roman,

2. rumunská divise myslivců v jihozápadní části Sedmihradska následovala do 1. prosince Mackensenovu armádu, která se snažila dostat průsmyky Jižních Karpat do svého domova přes Maďarsko v době stavené bělehradskou vojenskou konvencí.

Do 13. listopadu se dostaly jednotky 6. a 7. rumunské divise až k hranicím Sedmihradska, a odtud 6. divise měla obsadit prostor Bánffy-hunyad-Kolozsvár-Marosvásárhely-Segesvár-Nagyenyed, kdežto jednotky 7. divise se měly zmocnit krajů, které ležely v prostoru Szilágysomlyó-Nagybánya-Mármarosziget-Dés.

V době od 13. až do 20. listopadu se zmocňují slabší rumunské oddíly 4 průsmyků (Tölgyes, Gyimes, Uz, Ojtóz), které vedly z Horní Moldavy do Sedmihradska. Střežení východů těchto průsmyků bylo svěřeno detašmánům. Do údolí řeky Oltu a Vrchního Maroše byly vyslány silné důstojnické hlídky, které všude navazovaly spojení s rum. Národními radami. RNR. veřejně vyhlášovaly, že neuznávají ani maďarského ministra války, ani sedmihradského maďarského vojenského velitele distriktu v Kolozsváru, ale že se podrobují vždy jedině rozkazům rum. Národní rady v Aradu.

24. listopadu došla do Gyimesbükkü jedna rumunská brigáda, zesílená děl. a jezdeckem, ale ta byla odtud ihned vlakem dirigována do Csikszeređu. Jiná brigáda vnikla do Gyergyótölgyes. Jeden prapor této brigády byl předsunut přes Borszék do Maroshévízu. Proud, vniknův do Sedmihradska Ojtózkým průsmykem, obsadil župu Háromszék.

Údolí řeky Horního Maroše a Oltu bylo do 28. listopadu rumunským vojskem úplně obsazeno.

V této době se stahuje postupně za řeku Maroš veškeré maďarské vojsko na základě příslušných ustanovení bělehradské vojenské konvence, a proto se rumunskému vojsku podařilo skoro bez větších obtíží dobýt území přiřčeného Spojenci.

Pod záminkou udržení klidu, pořádku a bezpečnosti rumunského obyvatelstva v prostoru ležícím západně od řeky Maroše, jakož i pod záminkou, že se v okolí Kolozsvár-Dés-Nagyvárad soustřeďuje maďarské vojsko, žádal 29. listopadu gen. Presan, náčelník rumunského štábu, velitele dunajské francouzské armády, o povolení překročit řeku Maroš a obsadit důležité strategické body, ležící západně od bělehradské demarkační čáry, a to Mármarosziget-Nagybánya-Szatmár-Nagykároly-Dés-Kolozsvár-Nagyvárad a Arad.

Pravý proud rumunské 6. divise pronikal zatím podél toku Maroše dopředu a 30. listopadu se zmocnil Gyergyó Szt. Miklósu a Szászrégeny, 2. prosince pak Marosvásárhelyu.

Když 2. prosince došlo od Spojenců povolení k překročení řeky Maroše, obsadil střední proud 6. divise 6. prosince Székelyudvarhely, levý proud 10. prosince Kézdivásárhely. 7. rumunská divise se dostala do 8.

prosince s jedním proudem přes průsmyk Radna a Óradna do Naszód, s druhým svým proudem přes průsmyk Borgó až k Beszterce.

Cela proudů 2. rumunské divise myslivců, počínaje 5. prosincem, přecházejí strategicky důležité průsmyky. Tato divise měla obsadit župy: Brasso, Fogaras a Szeben a pak se zmocnit úseku ležícího mezi Nagyenyed-Gyulafehérvár-Déva.

4. prosince nařizuje gen. Presan telegraficky plukovníkovi Dimi-trescu Tomovi — spojovacímu to důstojníkovi u velitelství východní spo-jenecké armády v Salonikách, aby informoval generála d'Espéreye, že podle telegramu plk. Landrota v Budapešti, maďarská vláda dosud neod-volala své vojenské jednotky z krajů Rumuny obydlených, dále, že ma-ďarské vládě má být zaslána nota, v které by bylo opětně zdůrazněno, že rumunský stát a tedy i jeho vojsko jako část spojenecké armády má plné právo obsazovat území již jako vojsko Spojenců a jako dílčí vyko-navatel mírových smluv které mimo jiné obsahovaly i nařízení o obsa-zení všech strategicky důležitých bodů v Maďarsku, a konečně, aby ma-ďarské vládě bylo nařízeno neprodleně odvolat svá vojska z území obydleného Rumuny.

Mezitím 6. rumunská divise — pravděpodobně za souhlasu Spojenců — přesunula své jednotky přes řeku Maroš do Mezőbánd, Mezőmadaras a Torda.

Následkem toho 21. maďarský pěší pluk musil ustoupit do prostoru Nagyenyed-Tőves.

16. prosince pplk. Vyx, šéf spojenecké mise u maďarské vlády, oznámil z rozkazu Spojenců maďarské vládě, že rumunské vojsko dostalo povolení překročit demarkační čáru stanovenou bělehradskou vojenskou konvencí a obsadit podle potřeby, až do vystřídání francouzským oku-pačním vojskem Kolozsvár, Dés, Szatmár, Nagykároly, Nagyvárád, Na-gybánya, Arad, Máriaradna, Margitta a Mármarosziget.

Na základě uvedené noty Spojenců se rozhodl gen. Presan se svým vojskem postoupit k čáře Szatmárnémeti-Nagykároly-Szalacs-Szalárd-Nagyvárád-Békéscsaba.

Maďarská vláda protestovala proti této notě, která svým obsahem odporovala zásadám bělehradské vojenské konvence, a zároveň uvědomila velitele maďarských vojsk v Sedmihradsku plukovníka Kratochvila, že na základě rozhodnutí Spojenců je rumunské vojsko oprávněno svými jednotkami do příchodu francouzského okupačního vojska obsadit strate-gicky důležité body za dosud stanovenou demarkační čarou, mimo Szé-kelykocsárd i jiná města. Dále, že ve všech těchto místech — podle běle-hradské vojenské konvence — právem může zůstat část maďarské branné moci, a kdyby měla snad býti rumunským vojskem odzbrojena, nesmí se použít zbraní, protože ke krveprolití dojit nesmí.

21. a 22. prosince dostal plk. Kratochvil, vrchní velitel maďarských vojsk v Sedmihradsku, od maďarského ministerstva války další dva telegramy, které obsahovaly nařízení, jak se má chovat maďarské vojsko, kdyby Spojenci žádali vojenské vyklizení krajů ležících za bělehradskou demarkační čarou.

Plukovník Kratochvil podle těchto instrukcí stáhl jeden prapor 21. pěšího pluku (200 mužů) do Bánffyhungyadu, jeden prapor (200 mužů) do Egeresu a mužstvo třetího praporu na vlastní žádost mužstva pro-pustil do svých domovů v župě Csík. Z ostatních jednotek 38. divise byl

32. pěší pluk (300 mužů) dirigován do Zsibó, sikulský pěší pluk do Szatmárnémeti, husarská eskadrona do Tasnádu. Pro postup rumunských vojsk nemohlo ani maďarské vojenské velitelství kolozsvárského distriktu zůstat dále v Kolozsváru a stěhuje se proto nejdříve do Bánffy-hunyadu, později do Nagyváradu.

Již 24. prosince přibyla do Kolozsváru jedna rumunská brigáda, kdežto jednotky 6. rumunské divise na podkladě 3. článku bělehradské vojenské konvence, dokončovaly obsazení strategicky důležitých bodů v čáře Dés-Szamosujvár-Kolozsvár-Torda-Nagyenyed-Gyulafehérvár.

Aby z přítomnosti maďarského a rumunského vojska v společně obsazených obcích nemohla vzniknout snadno možná srážka, došlo 31. prosince mezi Apáthym, vrchním to maďarským vládním zmocněncem, a mezi generálem Berthelotem k úmluvě, podle které sjednáno bylo neutrální pásmo v hloubce 15 km západně od přímé vzdušné čáry, která spojovala Nagybánýu s Kolozsvárem a Kolozsvár s Dévou a dále pokračovala na západ podél toku Maróše.

Z tohoto pásma měly obě nepřátelské strany své vojenské jednotky ihned odvolat a v obcích maďarských anebo rumunských ponechat si k udržování vnitřního pořádku maďarské nebo rumunské četnictvo v potřebném počtu. Jen kdyby to k udržení pořádku nestačilo, bylo možno povolát vojenskou pomoc. Při projednávání této úmluvy zástupci Spojenců příslibeno, že Apáthy jakožto vrchní zmocněnec maďarské vlády nebude v své činnosti rušen a že se do věcí maďarské veřejné správy nebudou míchat ani rumunské vojsko ani rumunské Národní rady.

8. ledna 1919 gen. Neculcea, velitel 6. rumunské divise, odvolává se na nařízení vrchního velitele rumunských vojsk, generála Mosoiu, přerušil s Apáthym veškeré úřední styky a hned potom vydal rozkaz k obsazení všech kanceláří maďarského vojenského velitelství distriktu v Kolozsváru, všech kasáren, skladů atd. Zároveň překročilo rumunské vojsko na několika místech neutrální pásmo ve směru Zsibó, Zilah a Nagyvárad v úmyslu dosáhnout patrně co nejdříve čáry Szatmár-Nagyvárad-Arad.

V této situaci přemístil plk. Kratochvil svůj užší štáb do Nagyváradu, zbytek do Debrecínu a zároveň nařídil, aby oddíly 21. pěšího pluku hlídající železniční trať Kolozsvár—Nagyvárad, zaujaly obranné postavení v prostoru Királyhágó a Csucsá.

Mezitím byly staženy i ostatní maďarské vojenské oddíly na západ asi 25—50 km od západní čáry neutrálního pásma a zřídily si obranné postavení v čáře Csucsá — západně od Zilahu — východní straně pohoří Bükk — východně od Szinyéralji-Mármarosziget.

Naproti tomu 9. ledna 1919 obsadilo rumunské vojsko Nagybánýu, 13. ledna jižní proud 7. divise dosáhl Zsibó, severní proud 17. ledna Mármaroszigetu a střední proud 20. ledna Szilágycsehu. Jižní skupina 6. divise měla 16. ledna již obsazeno Bánffy-hunyad.

Maďarský 21. pěší pluk byl nucen před přesilou ustoupit z Bánffy-hunyad směrem k Csucsá až k strážnímu domku 42. Skoro současně ustoupil ze Szilágycsehu i 32. pěší pluk. Rovněž i 24. pěší pluk ze Zsibó a jeden prapor ze Zilahu, kam rumunské vojsko dorazilo ještě 16. ledna. Téhož dne byl zatčen vrchní maďarský vládní zmocněnec Apáthy a vyměřena válečná pokuta 900.000 korun, které mělo město Kolozsvár zaplatit.

Na zprávu, že se Čechoslováci koncem prosince zmocnili již Košic a že Dés jest již v rukou rumunských vojsk, obsadil jeden ukrajinský pluk s jednou baterií 7. ledna Kőrösmező, 14. ledna Rahó a 16. ledna Mármárossziget. Ukrajinskou rotu, která byla vyslána do Nagybánya, zatlačilo rumunské vojsko zpět. 17. ledna ukrajinské vojsko všude bylo vytlačeno rumunským vojskem, které ještě 17. ledna obsadilo Mármárossziget a jeho okolí.

Do 1. února se v Mármárosszigetu shromáždily II. a III. prapor 14. rumunského pluku, I. prapor téhož pluku pak v Nagybányi.

10. února vyslali Rumuni do údolí řeky Tisy až k Körtvélyes a Hosszúmeső (15 km severně od Técső) oddíly asi o 50 mužích.

10. února 1919 byla situace maďarských vojsk takováto:

12. pěší pluk uzavíral údolí řeky Szamos, 32. pluk pak údolí Kraszna v prostoru Szinyérváralja-Alsószopor. 1. sikulský pluk jako všeobecná záloha byl umístěn v Szatmárnémeti. Jeden prapor 39. pluku a jeden prapor 3. pěšího pluku s jednou baterií měly za úkol u Királyhágó zdržovat postup rumunské skupiny od Bánffyhungyadu. V Nagyváradu byl v záloze 4. pěší pluk, v Debrecíně jedna eskadrona jezdecká.

Údolí řeky Fehér a Fekete Kőrös uzavíraly některé jednotky 23. divise, která se v této době přetvořovala na 6. divisi. Tato divise byla v obranném postavení v čáře Belényes-Vaskoh-Nagyhalmágy-Jószáshely-Feltót-Világos-Ujszentanna-Kurtos-Tornya-Pécska. Všeobecnou zálohu tvořil u Békéscsaby 2. pěší pluk. Velitelství 6. maďarské divise bylo v Kétegyháze.

Do 1. března 1919 byl na rumunské frontě všeobecně klid, avšak rumunské jednotky se v době tohoto klidu uskupovaly v sestavu, kterou pak později mohly dosáhnouti bez obtíží Szatmárnémeti-Nagykároly-Nagyváradu a Aradu. Za tím účelem byly jedna brigáda a jeden dělostřelecký pluk 7. rumunské divise u Nagybányi, jeden pluk a dělostřelecký oddíl u Mármárosszigetu, jeden pluk a jeden dělostřelecký oddíl u Szilágycsehu.

Jedna brigáda a jeden dělostřelecký oddíl 6. rumunské divise byly v prostoru Zilah-Zaibó, jedna brigáda s jedním a ½ dělostřeleckým plukem u Bánffyhungyadu-Kolozsváru.

Jádro 2. divise myslivců — 3 pěší pluky s jedním dělostřeleckým plukem — byly v prostoru Zám-Déva-Piski, jeden pluk s jedním dělostřeleckým oddílem u Brádu-Kőrösbányi.

Strategickou zálohou byla 1. divise myslivců mezi 2. a 6. divisí vklíněná v prostoru Szászváros-Gyulafehérvár-Nagynyed-Székelykocsárd.

V 5. oddělení maďarského hlavního štábu se pracovalo horečně o ofensivním operačním plánu podle rozkazu plukovníka Stromfelda. Ofensiva měla započít v Szatmárnémeti a pak měla přes Dés směřovat na Szászrégen a Kolozsvár s úmyslem zjednat znovu spojení se Sikuly a Sasy a zároveň odříznout rumunské vojsko v severní části Sedmihradsku od jeho hlavních sil. K provedení tohoto plánu však nedošlo.

Podrobný průběh bojů v době od 7. ledna až do 20. března obsahují přílohy 19 a 20, které autor připojil na konci své knihy.

To se stalo v hrubých rysech na rumunské frontě v době obsazování Sedmihradská až do 21. března 1919, t. j. do vyhlášení Maďarské republiky.

Události na jižních hranicích Maďarska.

Rakousko-maďarská armáda, když v listopadu 1918 provedla evakuaci Srbska a Černé Hory, měla se v svém ústupu zachytit podél řeky Sávy a Dunaje. K tomu však nedošlo, protože se tato armáda rozpadla.

1. a 2. srbská armáda dosáhla 1. listopadu toku Sávy a Dunaje. Srbské vojsko mělo již v této době 7 divísí, z nichž jedna divise byla odeslána k udržení pořádku do Chorvatska, jedna do Bosny a Hercegoviny, Dalmácie a Černé Hory, jedna do Starého Srbska, jedna do Nového Srbska a Macedonie. K provedení válečných operací proti Maďarsku zůstaly tři divise. Z těchto divísí se do 10. listopadu soustředila Dunajská divise v prostoru bělehradském, Moravská divise v prostoru Újvidéku a Drinská divise v prostoru Eszék.

Maďarské vojsko se stáhlo za demarkační čáru stanovenou bělehradskou vojenskou konvencí 13. listopadu 1918, zatím co jednotky Moravské divise, dopravované po železnicích, obsazují již 13. listopadu Obecse, Zombor, Szabadka a Baja.

Jednotky Drinské divise obsazují v té době Belye, Dárdu a Villány, 15. listopadu Pécs, jedna eskadrona jezdecka Mohács a jedna Barcs.

Jednotky Dunajské divise, která opatrně následovala německé vojsko ustupující přes Bánság, obsadily 13. listopadu Nagybecskerek, 15. listopadu Versec a 20. listopadu Zombolyu, Temesvár, Resicabányu, zatím co jezdecko bylo předsunuto k Lippé, Aradu, Nagyszentmiklósu a Szörégu. Temešvárské detašmá obsadilo 21. listopadu Lugos.

V této době byla 11. německá armáda již za řekou Maroš a byla v prostoru Szeged-Makó-Arad.

Situace na srbské frontě se změnila až 25. prosince, neboť téhož dne byl Murakóz obsazen praporem pěchoty, třemi bateriemi dělostřelectva a jednou eskadronou jezdecka.

Aby pro Bánság nedošlo mezi Rumuny a Srby k nedorozumění, vsunuli Spojenci mezi ně francouzské koloniální vojsko.

30. prosince obsadily Arad 3 prapory 1. pluku franc. Chasseur d'Afrique. Jiné francouzské vojenské jednotky obsadily 2. ledna 1919 Szeged.

Do 15. března byly v Bánságu již 3 francouzské divise.

10. ledna se zmocnilo srbské vojsko mostů řeky Mury a předsunulo své jednotky až k Muraszombatu, Alsólendvé a Murakeresztúru, čím se mělo vytvořit severně od Mury neutrální pásmo v šířce asi jednoho a půl kilometru.

Na podkladě těchto zpráv byla řízena z Velké Kanizsy jedna rota do Murakeresztúru, jedna do Letenye, ze Szomzathely do Muraszombatu jedna rota, do Alsólendvy 2 pěší a jedna kulometná rota. Ve Velké Kanizse zůstala jako úseková záloha jedna pěší a jedna kulometná rota.

Po menších bojích jugoslávské vojenské oddíly byly z Muraszombatu vyhnány a pak následovalo vyklizení prostoru Alsólendva, Murakeresztúr a Letenye.

5. února 1919 přibyl do Csáktornyi jeden prapor Srbů, dvě baterie a jedna eskadrona jezdeckta. Větší obce byly obsazeny slovanskými vojenskými oddíly v síle asi 20—40 mužů. V této době čekali Jugoslávci od Radkersburgu 4 prapory (jeden prapor 96. pluku, jeden srbský, jeden chorvatský a jeden prapor námořníků).

Velitelství maďarského pohraničního úseku v prostoru Zalaegerszegu očekává 12. nebo 13. února útok jugoslávského vojska, a proto žádalo jako posilu nejpozději do 10. února dva prapory a jednu baterii do Muraszombatu a Alsólendvny.

O dalším vývoji událostí na jugoslávské frontě se autor knihy „Maďarské revoluční hnutí v l. 1918/19“ nezmiňuje. (Pokračování.)

Z cizích revuí.

BULLETIN BELGE DES SCIENCES MILITAIRES. Září 1934.

Pages d'histoire de l'armée belge (plk. de Jonghe d'Ardoye).

Boje jezdeckta belgické armády 18. srpna 1914 u Budingen (na východ od Louvain). Eskadrona brání přechod přes Gette proti německé pěchotě.

Le peloton en grand-garde (kpt. G. Vermandel).

Aplikace předpisů při vystavení předních stráží na konci pochodu.

Considération sur la nouvelle instruction (française) pour les unités de mitrailleuses d'infanterie (plk. gšt. A. Mersch).

Recenze nového francouzského předpisu o kulometech, který zahrnuje v sobě jak popis materiálu, tak technický výevik a taktické použití kulometů. Výevik přizpůsoben zkrácené služební době. Věnuje se pozornost nepřímé střelbě, přestřelování a prostřelování mezerami, palebným základnám v útoku. Palba proti nepřátelským letcům umožněna vhodným zaměřováním a proti nepřátelské útočné (obrněné) vozbě průraznými střelami. Rychlost palby 400—500 ran, praktická 250 ran v minutě, největší dostřel 4500 m; stabilita podstavce dovoluje nepřímou palbu na 3500 m, stojícího člověka zasáhne až do 600 m (rasance). Těžký kulomet určen k dalekým palbám; palby těžkého kulometu na střední a malé vzdálenosti jsou jen jako zesílení palby lehkých kulometů. Kulometná rota má 16 kulometů seskupených ve 4 čety o 2 družstvech po 2 kusech.

Ríjen 1934.

Pages d'histoire de l'armée belge (škt. J. Geeroms).

Popis útoku jednotek 7. belgické divise (I./24. a III./23. prapor) v ranních hodinách 11. září 1918 u Papegoed.

Les combats sous bois (J. L. H.).

Po všeobecných zásadách, jimiž se řídí lesní boj, chce autor v následujících člancích aplikovat tyto zásady a příslušné předpisy na konkrétním případě obrany v lese. Jak sám pisatel přiznává, čerpal hodně z přednášek profesora na pařížské válečné škole plk. Touchona, které jsou nám dostatečně známy.

Détermination des aptitudes (škt. Yernaux).

Způsob provádění psychotechnických zkoušek u nováčků krátce po jejich vstupu do kasáren. Tyto zkoušky umožnily: rozdělit nováčky na stejnorodé skupiny, z nichž